

Anno 64 ætatis, qui fuit regni 34, quatuor bella cum Philisteis, cæcis totidem eorum gigantibus feliciter conficit. Narrantur cap. XXI, vers. 15 et sequentibus.

Anno 67 ætatis, qui fuit regni 37, lustrum agit totius populi: quare Deus immissa peste 70 millia occidit; sed David supplicans et sacrificans in area Arene Dei iram et pestem sedat.

Anno 69 ætatis, qui fuit regni 39, David Salomoni agenti annum ætatis 19, uxorem dat Naanam Ammonitidem, ex qua ipse eodem anno generat Roboam, qui ei post 40 annos in regno successit.

Anno 70 ætatis, qui fuit regni 40, David Salomonem regem constituit, ac paulo post moritur, qui fuit a mundo condito annus 2929, ante Romam conditam 270, ante Christi ortum 1021, juxta tabulam Chronologicam quam præfixi Pentateucho. Hanc annorum Davidicorum seriem digessimus ex Annalibus Saliani, Gordani et Torrielli, qui omnes eum anno ætatis 70 mortuum docent. Synchroni autem reges ei fuerunt: Codrus quidam apud Athenienses annis aliquot, inde Medon annis 20, postque eum Acastus: apud Assyrios, Dercilus, ac post eum Eupales; apud Latinos Sylvius: Ixion apud Corinthios, ut ex Eusebio colligere est; atque in his Liber secundus Regum terminatur.

COMMENTARIA

IN

LIBRUM TERTIUM REGUM.

ARGUMENTUM.

Libro primo Regum audivimus acta duorum ultimatorum Judicium, scilicet Heli pontificis et Samuelis propheta, ac gesta Saulis primi regis Israelis. Continet ergo primus liber chronologiam octoginta annorum: nam Heli præfuit Israeli annis 40, totidem Samuel et Saul simul. Hisce actis intexuntur gesta Davidis in adolescentia, antequam crearetur rex, nimirum unctio ejus in regem facta a Samuele, duellum cum Goliath, bellum cum Philisteis, fugæ et latebræ cum eum persequeretur Saul.

Libro secundo Regum audivimus acta Davidis ab inito regno usque ad ejus finem et mortem, quod fuit spatium 40 annorum; tot annis enim regnavit David.

Sequuntur jam duo libri ultimi, scilicet tertius et quartus Regum, qui gesta Salomonis cæterorumque Davidis posterorum Regum omnium enar-

rant, usque ad captivitatem Babylonicam, in qua a Nabuchodonosor et Chaldeis eversa est Jerusalem, Judæique traducti sunt in Babylonem, quod fuit spatium 430 annorum. Tot ergo annorum historia regum Israelis his duobus libris perterritur, ideoque hi duo libri ab Hebræis proprie Regum, a Græcis, Regnorum vocantur, cum priores duo libri Samuelis appellentur (1).

(1) Liber iste tertius ultimus est librorum quos vocant Hebræi כְּתוּבֵי שְׁמוֹנֶה עָשָׂר פְּרוֹפֵתָא פְּרִיָּוֶרֶת, qui ab ipsis dicitur כְּתוּבֵי מֶלֶכִים *Regum primus*; a Latinis *Regum tertius*, et a LXX Εξελθὼν V *Regnorum tertius*. Quod vero duos tantum posteriores regum appellant, priores Samuelis nomine insigniunt, hæc esse potuit ratio, quod et historiam duorum regum a Samuele unctorem duo primi libri contineant, et quæ tam in hoc de Saule quam in altero de Davide referuntur, Samuelis vera esse vaticinia comprobent.

ACCIPERE HORUM REGUM ORDINEM, ÆQUE AC TEMPORIS QUO REGNARUNT SERIEM.

1. Salomon regnavit	40 annis,	III Reg. cap. XI, vers. 42.
2. Roboam ejus filius	17 annis,	III Reg. cap. XIV, vers. 21.
3. Abia	3 annis,	III Reg. cap. XV, vers. 2.
4. Asa	41 annis,	III Reg. cap. XV, vers. 10.
5. Josophat	28 annis,	III Reg. cap. XXII, vers. 42.
6. Joram	8 annis, sed tribus cum patre, ac post eum solus quinque annis, uno anno partim cum patre, partim solus,	IV Reg. cap. VIII, vers. 17.
7. Ochozias	6 annis,	IV Reg. cap. VIII, vers. 26.
8. Athalia	40 annis,	IV Reg. cap. XI, vers. 4.
9. Joas	IV Reg. cap. XII, vers. 1.	
10. Amasias	IV Reg. cap. XIV, vers. 2.	
11. Azarias, sive Ozias	IV Reg. cap. XV, vers. 2.	
12. Joatham	IV Reg. cap. XVI, vers. 33.	
13. Achaz	IV Reg. cap. XVI, vers. 2.	
14. Ezechias	IV Reg. cap. XVIII, vers. 2.	
15. Manasses	IV Reg. cap. XXI, vers. 1.	
16. Amon	IV Reg. cap. XXI, vers. 19.	
17. Josias	IV Reg. cap. XXII, vers. 1.	
18. Joachaz	IV Reg. cap. XXIII, vers. 31.	
19. Joachin	IV Reg. cap. XXIII, vers. 36.	
20. Joachin	IV Reg. cap. XXIV, vers. 8.	
21. Sedecias	IV Reg. cap. XXIV, vers. 18.	

Collige hos omnes annos et invenies 430, quos dixi hisce duobus libris pertractari.

Porro plerique horum regum fuere impii, pauci hinc pii, scilicet Josaphat, Joatham, Ezechias, Iosias.

Rursum duodecim præcessere Romulum et Romanum; hæc enim condidit sub annum undecimum Joatham. Unde sequitur primos undecim reges præcessisse initium Olympiadum. Olympiades enim celestari et computari cœperunt sub annum 40 Azarie sive Ozie: quare Olympiades 23 annis præcedunt conditionem Romæ, uti omnes Chronologi fatentur. Vide tabulam Chronologicam quam præfixi Pentateucho. Favet S. Hieronymus, qui in cap. 1 *Isaie*, vers. 1, asserit Ezechiam regnare cœpisse anno 12 Romuli: ergo Romulus Romæ regnare cœpit anno 4 Achaz, qui fuit pater Ezechie. Illo igitur anno jam condita Romæ; nimirum sub annum undecimum Joatham illa condidit, duravitque ejus fabrica per septem vel octo annos, ita ut finita sit sub annum quartum Achaz, ac tum in ea regnare cœpit Romulus. Eusebius tamen paulo posterius hæc consignat, nimirum initium Olympiadum collocat anno 49 Azarie, conditionem Romæ anno 3 Achaz. Alii aliter, sed exiguo paucorum annorum discrimine.

Auctorem libri tertii et quarti Regum fuisse Jeremiam, qui eos ex antiquis annalibus et diariis

collegerit, censent Procopius, Isidorus, Abulensis et Rabbinus Moyses Kimchi, quos citat Sixtus Senensis, libro 1, unde et caput ultimum Jeremiam idem est cum cap. ultimo libri IV Regum. Verum hæc de re dixi in præmio, lib. 1 (1).

Denique quia sub Roboam regnum Israelis, sive duodecim tribuum, scissum et divisum est in duo, nam decem tribus constituerunt sibi regem Jeroboam; sola vero tribus Juda cum Benjamin adhæsit regi Roboam: unde hoc regnum ejusque reges vocantur Juda, cæteri vero vocantur reges Israel sive duodecim tribuum, quorum pariter gesta his duobus ultimis Regum libris recensentur; hinc eorum pariter ordinem et tempus quo regnarunt subjeciam. Præferunt ipsi decem tribuum per annos 236. Nam cœperunt anno 1 Roboam, et destiterunt anno 6 Ezechie, quo, ut dicitur IV Reg. xviii, 10, Samaria et regnum Israel eversum est a Salmanazar rege Assyriorum, ac decem tribus abductæ sunt in Assyriam. Quare hæc decem tribuum captivitas Assyriaca processit captivitatem Babyloniam, in qua Juda et Benjamin abductæ sunt in Babylonem anno ultimo Sedecie, annis 134.

(1) Pro certo a plurimis habetur auctorem istorum librorum non vixisse eo tempore quo evenere facta que ab ipso referuntur, et sat probabile illis videtur ab Esaiæ scriptis fuisse.

PRIMUS IGITUR REX ISRAEL SIVE DECEM TRIBUUM FUIT :

1. Jeroboam, qui regnavit	22 annis,	III Reg. cap. xiv, vers. 20.
2. Nadab	2 annis,	III Reg. cap. xv, vers. 23.
3. Baasa	24 annis,	III Reg. cap. xv, vers. 33.
4. Ela	2 annis,	III Reg. cap. xvi, vers. 8.
5. Zambri	septem diebus,	III Reg. cap. xvi, vers. 15.
6. Amri	12 annis,	III Reg. cap. xvi, vers. 21.
7. Achab	22 annis,	III Reg. cap. xvi, vers. 29.
8. Ochozias	2 annis,	III Reg. cap. xxi, vers. 32.
9. Joram	12 annis,	IV Reg. cap. i, vers. 1.
10. Jehu	28 annis,	IV Reg. cap. i, vers. 36.
11. Joachaz	17 annis,	IV Reg. cap. xiii, vers. 1.
12. Joas	16 annis,	IV Reg. cap. xiii, vers. 10.
13. Jeroboam	41 annis,	IV Reg. cap. xiv, vers. 23.
14. Zacharias	sex mensibus,	IV Reg. cap. xv, vers. 8.
15. Schim	uno mense,	IV Reg. cap. xv, vers. 13.
16. Manahem	10 annis,	IV Reg. cap. xv, vers. 17.
17. Phaceia	2 annis,	IV Reg. cap. xv, vers. 21.
18. Phacee	20 annis,	IV Reg. cap. xv, vers. 21.
19. Osee	9 annis,	IV Reg. cap. xvii, vers. 1.

Addendum est interregnum undecim annorum quod inter Zachariam et Jeroboam intercessit, uti ostendam lib. IV Reg. xv, 8.

Denique hi reges Israel ad unum omnes impie fuere, utpote schismatici et idololatæ.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Davidi seni frigido quaritur uxor puella. *Moæ*, vers. 3, Adonias ambit invaditque regnum adjutus ab Abiathar Pontifice et Joab militem duce. Verum David ad procces Bethsabee, vers. 30, jubet per Sadoc Pontificem, Nathan Prophetam et Banaïam Ducem ungi et coronari regem Salomonem. Quare Adonias fugit ad altare; sed eum Salomon domum suam remittit.

1. Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies; eumque operiretur vestibus, non caleſcebat. 2. Dixerunt ergo ei servi sui: Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem. 3. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. 4. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei; rex vero non cognovit eam. 5. Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus et equites, et quinquaginta viros qui currerent ante eum. 6. Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. 7. Et sermo ei cum Joab filio Sarvia, et cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adonia. 8. Sadoc vero sacerdos, et Banaïas filius Joiadæ, et Nathan propheta, et Semeï et Iteï, et robur exercitus David, non erat cum Adonia. 9. Immolatis ergo Adonias arielibus et vitulis, et universis pinguibus, juxta Lapidem Zobelet, qui erat vicinus Fonti Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, et omnes viros Juda servos regis. 10. Nathan autem prophetam, et Banaïam, et robustos quosque, et Salomonem fratrem suum, non vocavit. 11. Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audivisti, quod regnaverit Adonias filius Haggith, et dominus noster David hoc ignorat? 12. Nunc ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam tuam, filiique tui Salomonis. 13. Vade, et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu, domine mi rex, jurasti mihi ancille tue, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? quare ergo regnat Adonias? 14. Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, et complebo sermones tuos. 15. Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum; rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. 16. Inclinavit se Bethsabee, et adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis? 17. Quæ respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancille tue: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. 18. Et ecce nunc Adonias regnat, te, Domine mi rex, ignorante. 19. Mactavit boves, et pingua quæque et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, et Joab principem militie; Salomonem autem servum tuum non vocavit. 20. Verumtamen, domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis sedere debeat in solio tuo, domine mi rex, post te. 21. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores. 22. Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. 23. Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, et adorasset eum pronus in terram, 24. dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? 25. Quia descendit hodie, et immolavit boves, et pingua, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis, et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: Illisque vescentibus, et bibentibus coram eo, et dicentibus:

Vivat rex Adonias? 26. Me servum tuum, et Sadoc sacerdotem, et Banaïam filium Joiadæ, et Salomonem famulum tuum, non vocavit. 27. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo, quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum? 28. Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabæe. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, et stetit ante eum, 29. juravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, 30. quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam hodie. 31. Summissoque Bethsabæe in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum! 32. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaïam filium Joiadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege, 33. dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam, et ducite eum in Gihon. 34. Et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, in regem super Israel; et canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon! 35. Et ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me, illique præcipiam ut sit dux super Israel et super Judam. 36. Et respondit Banaïas, filius Joiadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis. 37. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone et sublimius faciat solium ejus a solio domini mei regis David. 38. Descendit ergo Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et Banaïas filius Joiadæ, et Cerethi, et Phelethi, et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gihon. 39. Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem; et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon! 40. Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis et lætantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum. 41. Audivit autem Adonias, et omnes qui invitati fuerant ab eo, jamque convivium finitum erat; sed et Joab, audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis? 42. Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar sacerdotis venit; cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuntians. 43. Responditque Jonathas Adonias: Nequaquam; dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem, 44. misitque cum eo Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaïam filium Joiadæ, et Cerethi, et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis. 45. Unxeruntque eum Sadoc sacerdos et Nathan propheta regem in Gihon, et ascenderunt inde lætantes, et insonuit civitas; hæc est vox quam audistis. 46. Sed et Salomon sedet super solium regni. 47. Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo; 48. et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. 49. Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. 50. Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, tenuitque cornu altaris. 51. Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio. 52. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram; si autem malum inventum fuerit in eo, morietur. 53. Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari, et ingressus adoravit regem Salomonem; dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

1. ET REX DAVID SENEXERAT. — Erat 70 annorum, quæ etiam tum erat periodus et terminus communis vite humane, ut ipse ait *Psal.* LXXXIX, 10, dicens: « Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni; » qui etiam tum est terminus

vite hominis: quare ab ætate Davidis huc usque (quod est spatium 2600 annorum) via decrevit hominum ætas et vita.

2. CUMQUE OPERIRETUR VESTIBUS NON CALERET. — Fabulantur Rabbini hanc vocem a Deo indic-

tam fuisse Davidi; eo quod ipse in spelunca clam recessisset vestem Saulis regis sui se persequentis, *I Reg.* XXIV. Alii causam frigiditatis assignant quod a parentibus senibus et frigidis ultimo loco esset genitus. Verum Scriptura hic causam dat atatem senilem: « Hæbebat, ait, ætatis plurimos dies, » atque illos in continuis ætatis, bellis, laboribus expenderit, viresque exhæuserat. Addit Abulensis eum morbo fuisse afflicto.

3. QUÆSIERUNT IGTUR ADOLESCENTULAM. — Hujus historie naturalem medicam causam dat Geleus et Franciscus Valesius medicus Philippi I, regis Hispaniæ. Causam moralem assignat S. Hieronymus; tropologicam S. Prosper. Audi Valesium, *Sacræ Philosophiæ* cap. XXIX. Suaserunt, inquit, Davidi adolescentulam potius quam vinum aut vestes pelliceas accipere, quia ille calor humanus in substantia est similimus calori hominis naturali, ejusque gradum non superat. Unde Galenus, *lib. VII Methodi*, ubi imbecillitatem frigiditatis curat, ait: « Ex his vero quæ extrinsecus applicantur, boni habitus puellus una sit accubans, ut semper abdomen ejus contingat, » quod, ut ait Valesius, in ea ætate Davidis effectum est, quæ non potuerit virginem cognoscere: alioqui multo magis eum læsisset congressus et copula maritalis, quam contulisset admotio adolescentule. Sic Rudolphus Habspurgensis, primus Austriacæ familiæ Imperator, solebat, inquit Serarius ex Cuspino, filios nobilitatis et principum, etiam uxores, ipsis presentibus casta osculari, quod hæctica febri et senio confectus diceret se suaveolentes spiritus ex earum ore haurire. Hæc ergo est litteralis et communis expositio Abulensis, Dionysii, Lyran, Serarii, Salliani, Sanchez, etc.

Moralis. Moralem dat causam S. Hieronymus, *epist. 2 ad Nepotianum*: « Nonne, ait, tibi videtur, si occidentem sequaris litteram, vel figmentum esse de mimo vel Atellanarum ludicra? frigidus senex obvolvitur vestimentis, et nisi complexu adolescentule non tepescit. Vivebat adhuc Bethsabæe, supererat Abigail, et reliquæ uxores ejus, et concubina, quas Scriptura commemorat; omnes quasi frigide repudiantur, et in unius tantum grandævæ calescit amplexibus. Abraham multo David senior fuit, et tamen vivente Sara aliam non quaesivit uxorem; Isaac duplo hæc David annos habuit, et cum Rebecca jam vetula nunquam friguit. » Ubi advertit S. Hieronymus, æque ac Angelomum et alios, elevare hic, et quasi evertere sensum litteralem, qui omnino loco fundamenti statuendus est: quare hisce verbis tantum significant litteralem ut minus utilem hic obiter prætereundum esse, ac morali, qui præcipuus est, inhaerendum, quem sic assignat ibidem S. Hieronymus: « Quæ est igitur ista Sunamitis uxor et virgo, tam fervens ut frigidum calefaceret, tam sancta ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat Salomon sapientissimus patris sui delicias, et pacifi-

cus bellatoris viri narret amplexus. Posside sapientiam, posside intelligentiam. Ne obliviscaris ac ne declinaveris a verbis oris mei, neque derelinquas illam, et apprehendet te; ama illam, et servabit te. Principium sapientiæ, posside sapientiam, et in omni possessione tua posside intelligentiam; circumda illam, et exaltabit te; honora illam, et amplexabitur te, ut det capiti tuo coronam gratiarum. Corona quoque deliciarum proteget te; omnes quoque virtutes corporis mutantur in senibus, et crescente sola sapientia decrescunt cætera. »

Probat idipsum ex etymologia nominis Abisag et Sunamitis, dum post plura subjicit: « Sed et ipsius nominis Abisag sacramentum, sapientiam senum indicat ampliore; interpretatur enim pater meus superfluum, vel patris mei rugitus; verbum superflui ambiguum est, sed in presenti loco virtutem sonat, quod amplior sit in senibus, et redundans ac larga sapientiam. In alio autem loco superfluum, quasi non necessariis ponitur. Abisag autem, id est rugitus, proprie nuncupatur; quod ut maris fluctus resonat, et, ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo ostenditur abundantissimum, et ultra humanam vocem divini sermonis in senibus tonitruum commorari. Porro Sunamitis in lingua nostra cocinea dicitur, ut significet calere sapientiam, et divina lectione fervere; quod licet Domini sanguinis indicet sacramentum, tamen et fervorem ostendit sapientiam: » unde optando concludit: « Amplexetur me modo sapientia; et Abisag nostra, quæ nunquam senescit, in meo requiescat sinu. Impolluta est, virginitatique perpetua et quæ in similitudinem Mariæ, cum quotidie generet semperque parturiat, incorrupta est. Hinc reor dixisse Apostolum: Spiritu ferventes. »

Hæc omnia ad verbum ex S. Hieronymo transcripsit Angelomus, qui et addit: Hinc Domianus ait *Luce* XII: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat? qui discipulorum corda succendens cogebat dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via et aperiret nobis Scripturas? Hanc siquidem puellam amplecti ac diligere debemus, quæ sapientiam significat senum ampliore; non puerciles declamationes, et sapientium flosculos dialecticorum, ac verborum lenocinia. » Deinde idipsum probat exemplis Philosophorum: « Si enim Cato, inquit, Romani generis disertissimus (ut quidam doctorum protulit), octogenarius jam et senex Græcæ litteras nec erubuit, nec disicere desperavit; et si certe, ut aiunt, Homerus refert, quod de lingua Nestoris jam vetuli et pene decrepiti dulcor melle oratio fluxoritis et sapiens quidam Græciæ, cum completis centum et septem annis se conerret morti, dixisse fertur, dolere quod tunc egrediretur e vita, quando sapere copisset: Plato etiam octogenario anno scribens mortuus est; Socrates septuaginta et novem annos in docendi scri-

hendique labore complevit: quanto magis, calescente corporis iuventute inter bella corporis et inter incitativa viliorum sapientiam ediscere debemus; ut in senectute etiam frigescentibus, in sinu mentis nostrae requiescat, et foveat dormiatque nobiscum, imo cibum spiritualis intelligentiae nobis ministrat! Potest nimirum etiam ista mulier contemplativa vite gestare figuram, quam omnes perfecti incredibili amore complectentes, in ejus dilectione flammescunt. » David ergo ducit Abisag, quae sapientiam senilis etatis propriam representat. Nam « Abisag, » interprete D. Hieronymo proxime citato, idem est quod « abundans » et quod « rugilus. » « In senibus autem, inquit, abundantissimum et ultra humanam vocem divini sermonis tonitruum commoratur. »

Tropologicam causam dat S. Prosper, lib. II *Prædicatorum*, cap. XXVII. « Abisag, ait, significat animam Dei gratia castitatis calore succensam, quae frigiditas in fide potentias, ut membra regis magni suo accendit affectu. »

Symbolicam dat Angelomus et Rupertus: David, inquit, id est Christus, mortua et rejecta veteri Synagoga Iudeorum, despondit sibi adolescentulam Abisag, id est Ecclesiam novam Christianorum: « Et tantæ ardore fidei in ejus dilectione caluit, ut propter illius amorem variis periculis se ultro committeret, et ad ultimum pro ejus nomine mori non recusaret. »

4. ERAT AUTEM PUELLA PULCHRA NEMIS. — Physici tradunt, ait Dionysius, puellas virgines calidiores esse corruptas que pepererunt, pulchras quoque plus movere appetitum, et adducendo hilaritatem calorem naturalem exsuscitare; etiam citra venereum congressum. Plura hac de re vide apud Abulensem, *Quest. IV* et V.

DORMIEBATQUE CUM REGE, ET MINISTRABAT EI. — Quæres, ad Abisag fuerit uxor Davidis, an ancilla? Uxorem fuisse negat Abulensis, cap. II, *Quest. XXIII*, probatque primo, quia si fuisset uxor Davidis, Adonias ejus filius non potuisset, nec ausus fuisset eam sibi poscere uxorem: hoc enim vetitum est *Levit. XVIII, 7*, quod tamen ipse fecit, cap. II, 17.

Secundo, quia David frigidus impotens erat ad copulam conjugalem; ergo inhabilis ad contrahendum matrimonium.

Verum Abisag fuisse uxorem Davidis passim docent ceteri interpretes, ut S. Hieronymus, Procopius, Theodoretus, Angelomus, Lyranus, Dionysius, Serenus, Cajetanus, Sallianus et Pineda, lib. V *De Salomone*, cap. I, numer. 4. Hoc enim insinuat Scriptura cum ait: « Dormiebatque cum rege, etc., et non cognovit eam; » g. d. Poterat eam cognoscere ut maritus, sed reipsa non cognovit ut pote frigidus et inhabilis ad generandum. Adde, honestas hoc exigebat, ut non dormiret cum muliere, nisi quæ esset uxor; ut scilicet periculum tentationis et adulterii evitaret, si tentatio copulæ in presentia virginis tam pulchre eum invasisset.

Ad primum argumentum Abulensis respondet Cajetanus legem illam Levitici, ut filius non ducat uxorem patris, intelligi de ea quæ perfecte fuit uxor, nimirum quæ per copulam matrimonium cum eo consummavit: aut certe Adoniam fuisse legis hujus ignarum, eo quod esset laicus, et juvenis alicuius, regisque filius; qui non tam legem quam regnum spectabat, ideoque Abisag petiit uxorem, ut per eam quasi patris uxorem et regnam in regnum evaderet, patrique succederet; quod non potuisset sperare, si Abisag Davidis fuisset ancilla dumtaxat, non uxor. Verum hæc de re plura dicam cap. II, 17.

Ad secundum respondet Davidem non fuisse naturam frigidam aut impotentem ad copulam, I. non potuisse uti actu conjugali; hoc enim insinuat Scriptura cum ait: « Et non cognovit eam; » quasi dicat: Potuit eam cognoscere, at reipsa non cognovit, ne ei virginitatem admireret, sed conservaret. Multi enim frigida complexionis potentia sunt ad actum conjugii. Unde in senibus et sterilibus, non est impotentia impediens et irritans matrimonium.

Pro quo nota: In senibus, qui ita frigidi et exhausti sunt, ut nec natura nec arte juvari possint ad emittendum semen, nullum est matrimonium si quod ineanit; at vero in senibus, qui seminare possunt, licet non generare, eo quod semen eorum ineptum sit ad generandum, validum est matrimonium, ut docet Sylvester verbo *Matrimonium*, Scotus et Dominicus de Soto in IV tractat. *De Matrimonio*, Sanchez et alii: sed hoc vitium et impotentia seminandis rara est. Unde Ecclesia ordinarie concedit senibus etiam decrepitis facultatem contrahendi matrimonium. Vide nostrum Thomam Sanchez tract. *De Matrimonio*, lib. VII, disp. XCII, numer. 49 et seq.; imo Navarrus, Vega et alii opinantur semper in senibus valere contractum matrimonium, eo quod ipsi retineant potentiam intrinsicam seminandis, et per accidens sit, quod illa senio impediatur ne in actum exire queat. Sed verius est, quod ait Sanchez et alii, ad matrimonium requiri veram et propriam potentiam ad copulam conjugalem, quæ fit per seminandum.

5. ADONIAS AUTEM FILIUS HAGGITH ELEVABATUR DE. — CENS: EGO REGNABO, — quia ipse licet esset quartus Davidis filius, mortuus tamen jam tribus primis Davidis filiis, erat ejus primogenitus; unde iure primogeniturse videbatur ad eum regnum spectare; sed quia illud superbe ambitu et præpropere adit, idcirco eodem exitu, illudque Salomon animi sui modestia meruit obtinere, ad se translatam primogeniturse dignitate et honore. Unde S. Ambrosius, *Apolog. 4 de David*, cap. V: « Eousque, inquit, præcavit David, ut cum Adoniam filium regnum sibi usurpare comperisset, cuius expectaret, eligeret. » Sciebat enim Salomon debere regnum ex Dei ordinatione et decreto; hoc enim ei Deus revelarat, lib. II, cap. VII, 12, ideo-

que David Bethsabee jurarat quod ejus filium Salomonem ad regnum eveheret.

10. ET SALOMONEM FRATREM SUUM NON VOCAVIT, — utpote suum in regno æmulum. Sciebat enim ei a Davide et a Deo promissum esse regnum, ideoque illud ei præcipere satagebat.

21. ERINUS EGO ET FILIUS MEUS SALOMON PECCATORES. — g. d. Ego et Salomon habebimur, et ab Adonia puniemur ut peccatores et rebelles, eo quod ipsi regnum invadenti non consenserimus. Numquam « peccatores » ob adulterium, quod olim tecum commisi; hujus enim peccati infamia ab Adonia renovabatur et exaggerabatur, ut Salomonem regno privaret, dicendo populo: Cavete ne Salomonem, utpote adulteræ filium, ideoque infamem vobis regem creetis. Ita Cajetanus. Unde S. Hieronymus in *Tractat.* legit: « Erinus manzores, » id est, habebimur spurii et infames.

36. SIC LOQUATUR DOMINUS DEUS, — g. d. Appropiet et confirmet Deus id quod tu loqueris, scilicet ut Salomon tibi in regno succedat.

39. SUMPTISQUE SADOQ SACRADO CORNU OLEI DE TABERNACULO (erat ergo oleum hoc sacrum, quo unguendus et consecrandus erat rex Salomon), ET UXIT SALOMONEM. — Nota: Unctio regum Juda ordinarie videbatur facta a Pontifice oleo sancto. Id probatur, quia de Davide dicitur: « Oleo sancto meo unxi eum, » *Psalms. LXXXVIII, 21*. Idem patet de Salomone, quem hic unxit Sadoq oleo tabernaculi quod erat sanctum. Erant enim reges quasi christi Domini, utpote vice Dei duces et rectores populi Dei fidelis et sancti. Extraordinarie tamen a Propheta aliqui uncti sunt, et tum subinde usi videbantur oleo non tabernaculi, sed alio communi, quod tamen a Propheta benedictum videbatur, v. g. si a templo, ubi erat hoc oleum, longius abesset, ut Elias aberat agens in Samaria et monte Carmelo, cum misit Elisæum ut ungeret Hazael Damaschi, et Jehu in Ramoth Galaad; imo communitur reges Israel, utpote schismatici et hostes Juda, videntur uncti oleo non tabernaculi, quod erat in Jerusalem, sed alio. Sic Abisalom, II *Reg. cap. XIX, 10*, unctus est, sed non oleo sancto, utpote in rebellionem absente Pontifice, et fugiente cum David. Josue quoque non fuit unctio, sed impositione manuum consecratus a Mose dux populi, *Numer. cap. XXVII*.

Porro David, ait Abulensis, in prima unctioe non fuit a Samuele unctus oleo sancto, quia privata fuit hæc unctio; et si Saul illam recessisset, omnes male mulctasset: nec in secunda, cum a tribu Juda fuit unctus in Hebron; quia tunc tabernaculum, in quo erat oleum sanctum, erat in Gabaon, ubi regnabat Isboseth hostis Davidis: sed in tertia, cum a toto Israele fuit unctus acceptusque in regem.

Denique alio oleo ungebantur reges, alio Pontifices et sacerdotes; reges enim oleo simplici, sacerdotes vero oleo composito ex aromatibus, scilicet ex myrrha, cinnamomo, casia, calamo, quæ

oleo olivarum miscabantur, ut patet *Exodi cap. xxx, 23* et *31* ac *32*, ubi hoc oleum vocatur sanctum, vetaturque sub pena capitis ne quis laicus eo ungetur. Quare rex eo ungi non poterat, sed oleo laico et vulgari, quod tamen diebatur sanctum, quia e sancto tabernaculo acceptum, et certo aliquo ritu sanctificatum ad unguendum regem fidelem, qui populo Dei imperaret, a Pontifice consecrato adhibebatur. Longe ergo sanctior erat consecratio sacerdotum, quam regum, ut patet ex ejus ritu, qui describitur toto capite *XXIX Exodi*, et *viii Levitici*. Ita consent Oleaster, Cajetanus, Ystella et Lipomannus in *Exodi xxx*, et favet S. Augustinus, *Quest. CXXXV in Exodum*, ac Lorinus in *Psal. LXXXVIII, 21*. Contrarium tamen opinantur Rabbini, quos citat et sequitur Genebrardus in *Psal. LXXXVIII, 21*, Lyranus, Dionysius hic et Isidorus, lib. III *De Officiis*, cap. XXI, qui consent eodem oleo unctos fuisse Davidem et Salomonem eorumque posteros, quo ungebantur Pontifices. Aiant enim ex Samuele et prophetarum illius seculi consilio dispensatum fuisse in lege id vetante, *Exodi cap. xxx, xxxi* et *xxxii*, cum regibus Davidicæ familie, in Christi Domini ex ea ovituri gratiam, cujus spiritualis et divinæ unctiois illa exterior typus fuit, et cujus tum illi, tum postea etiam reges omnes cognoscerent se vicarios et ministros esse. Addit Isidorus eos idcirco cognominatos esse Christos, quia eodem chrismo quo Sacerdotes ungebantur, ut ideo nefas esset illos tangere, *Psal. cxv, 15*. Idem censet Pineda, lib. II *De Salomone*, cap. VI, et Barradius, tom. II, lib. III, cap. XII. Verum hi omnes nituntur traditione Hebræorum, quæ sepe falsa est et fallax, presertim hoc loco, ubi fingit dispensationem legi Dei directe contrariam. Quare prior sententia, uti S. Scripture conformior, sic et verior est.

Denique hæc unctio significabatur regem debere induere misericordiam, cæteraque virtutes, quæ oleo representantur, seque debere subditorum esse medicum, ut ait Isaias cap. III, 7. Vide de Christianorum regum unctioe nostrum Joannem Azor, tom. II *Instit. moral.* lib. X, cap. V, *Quest. I*, art. 3, et lib. XI, cap. V, *Quest. III*.

Quæres, quot annorum erat Salomon cum unctus fuit in regem? Hebræi tradunt eum fuisse duodecim annorum. Hebræos secutus est S. Ignatius, opist. ad *Magnesianos*; S. Hieronymus, epist. 132 ad *Vitalium*; Eusebius, lib. IX *De Præpar.* cap. IV; Clemens Romanus, lib. II *Constit. Apost.* cap. 4; Cedrenus, Zonaras, Abulensis et Serarius. Rursum Josephus ait Salomonem regem creatum anno ætatis 14. Servorius Sulpitius vero anno 16, Josephus enim, lib. VIII, cap. II, in fine, ait Salomonem vixisse 34 annis, regnasse 80, cepit ergo regnare anno ætatis 14. Sed hic manifestus est error.

Dico igitur Salomonem, cum rex creatus est, fuisse viginti annorum. Probatur, quia jam uxorem duxerat, et ex ea genuerat Roboam; hic

enim, cum post 40 annos ei in regnum successit, erat 41 annorum; ergo uno antequam pater regnaret, ab eo genitus fuit. Quod enim Rabbinii et eorum sequaces dicunt, Salomonem genuisse Roboam anno etatis duodecimo, incredibile est, et communiter habetur impossibile. Et quis credat sapientissimum Davidem uxorem dedisse Salomoni non nisi duodeno?

Secundo, quia David eum vocat virum cap. II, 9, dicens: « Vir sapiens es, ut scias quae facies ei. »

Tertio, quia Salomon mortuus est senex, et in senectute corruptus fuit a feminis. Ergo fuit tunc circiter 60 annorum. Ipse autem 40 annis regnavit. Igitur creatus est rex anno etatis vigesimo. Ita Lyranus, Tornellus, Gordonus, Sallanus, Pineda, lib. VIII, cap. IV, et alii, qui censent Salomonem inuentum regnum fuisse 20 vel plurimum annorum. Natus ergo est Salomon paulo post adulterium Davidis, cum ipse ageret annum etatis quinquagesimum, ut ostendi II Regum cap. XII, vers. 24. Si enim regnare cepisset anno 12, mortuus esset anno 32; quae etas est virilis, non senilis.

Dices: I Paral. XXIX, 1, Salomon vocatur « puer. » Respondeo « puer, » id est juvenis, ut vertant Septuaginta, quia respectu templi tam magnifici quod fabricare debebat Deo, erat instar pueri ad tantum opus.

39. ET DIXIT OMNIS POPULUS: VIVAT REX SALOMON! — Hinc patet Salomonem publice unctum, et a toto populo acceptum in regem illico reipsa regnare cepisse, ac Davidem jam senio fessum regnum regnique administrationem in eum transulisse. Id docent sequentia. Nam mox Salomon ut rex Adoniam peperit, eumque domum remisit. Unde S. Ambrosius, lib. III in *Lucam*; S. Augustinus, lib. XVII *De Civitate*, cap. VIII; S. Hieronymus, *epist.* 132; Severus Sulpitius et alii asserunt Salomonem vivente adhuc patre regnare cepisse, ac diserte Iosephus, lib. VII, cap. X, in fine: « Deducto, inquit, deinde in regiam Salomone, et in solo paterno collocato, ex ea die in posterum obediens ei fuerunt. »

Symbolice Rupertus: « Vivente adhuc patre, inquit, rex Salomon constituitur; quia profecto Deus Pater, qui Christum constituit regem heredem universorum, nunquam mortuus, nunquam est mortuus. »

Porro ita David transtulit regnum in Salomonem, ut tamen ipse auctoritatem et jus regium, aequae ac onus curamque regni non deposuerit, sed usque ad mortem retinuerit, ita tamen ut Salomonem secum regnare permiserit, et in eum multa regni negotia transmiserit. Id patet ex cap. II, ubi David moriens multa mandata dat Salomoni.

43. UXERUNTQUE EUM SADOE SACERDOS (SUMMUS, scilicet Pontifex) ET NATAN PROPHEETA REGEM IN GIHON. — Gihon erat mons, et in eo fons vicinus monti Calvariae, in quo Christus crucifixus « regnavit a liquo Deus, » ut ex Septuaginta canit

Ecclesia. Unde in cruce hunc ei Pilatus dedit titulum: « Jesus Nazarenus rex Iudaeorum. » Hoc ergo Christi ex se nascituri regnum praefiguravit hic Salomon unctus in Gihon: Salomon enim, id est pacificus rex, expressus fuit typus Christi, qui est « Pax nostra, qui fecit utraque unum. » *Ephes. II, 14*: scilicet tam Iudaeos quam Gentes in seipso uniens et reconcilians Deo. Porro Salomonis nomen sibi usurparunt Turcarum Imperatores, a Salomone dicti Selymi et Solimanni; Germanorum Friderici (Fridericus enim Germanice idem est quod pacis dives); Graecorum Irene et Irenaei.

Denique bis unctus fuit Salomon: *primo*, hic coram tribu Juda subito et tumultuarie, ut a regno excluderet Adoniam; *secundo*, publice coram toto Israele, ut is eum regem acceptaret, quem ad hoc paulo ante mortem convocavit David, quando et Sadoe unctus est in pontificem, ut expresse dicitur I Paral. XXIX, 22. Cepit regnare Salomon anno mundi 2930, ante Romam conditam anno 299, ante orbem Christi 1020, juxta tabulam Chronologiae quam praefixi Pentateucho.

47. ET INGRESSI SERVI REGIS BENEDIXERUNT DOMINO NOSTRO REGI DAVID DICENTES: AMPLIFICET DEUS NOMEN SALOMONIS SUPER NOMEN TUUM, ET MAGNIFICET THRONUM EJUS SUPER THRONUM TUUM. — Sciebant hoc David non fore invidiosum, sed gratum et optatum. Optant enim parentes ut filii opibus et gloria crescant, ac a se relieta superent. Crescente enim gloria filii crescit et gloria patris. Porro voto huic populi respondit eventus: Salomon enim Davidem regni amplitudine, opibus, deliciis, magnificentia, sapientia et gloria superavit, et non virtute et sanctitate, saltem in senecta. Sic Honorio Imperatori accinit Claudianus in quarto ejus Consulatu:

Aspice, complectar votum, jam natos aequat
Te meritis, et quod magis est optabile, vincit.

Et Sidonius Apollinaris, lib. VIII, *epistol.* 7 *Audaci Praefecto*: « Deum poseo, inquit, ut te filii consequantur, aut, quod magis deest velle, transcendant. » Vide Senecam, lib. III *De Beneficiis*, cap. XXXVI et XXXVII, ubi et varia filiorum exempla recensent, qui parentes suos virtute et beneficiis vicerunt, ac posteros ut idem faciant adhortantur, additque: « Felices qui vicerint, felices qui vincuntur. » Et causam dat: « Natura enim gloriosa virtus est, et anteire priores capit. »

Porro I Paral. XXIX, 24, additur: « Sed et universi principes, et potentes, et cuncti filii regis David dederunt manum, et subjecti fuerunt Salomoni regi. » Hebraice habetur: *Dederunt manum sub Salomone rege*. Vulgata exponendo addidit, « subjecti fuerunt, » ut illa porrectio mansuetudinis signum subjectionis; *secundo*, « dederunt manum, » id est, data manu fidelitatem promiserunt Salomoni, ait Lyranus; *tertio*, « dederunt manum, » in signum gratulationis et exultationis, congratulationes scilicet Salomoni fratri suo de adepto regno.

ET ADORAVIT REX IN LECTULO SUO. — *g. d.* David Deum adorans laudavit eique gratias egit, quod dedisset sibi ante mortem videre successorem filium Salomonem sedentem in throno regio cum tanto populi applausu.

52. SI FUERIT VIR BONUS, NON CADET NE UNUS QUIDEM CAPILLUS EJUS IN TERRAM. — *g. d.* Si Adonias deinceps probe, fideliter et obedienter se erga me gesserit, ut me regem agnoscat, nec quid rebelliosum contra me moliat, condonabo ei quod regnum invaserit, nec quid mali ei inferam. Sin autem rursus per artes et insidias regnum amoverit, puniam eum pro meritis. Et quia hoc fecit

Adonias, ideo a Salomone occisus est, ut audimus capite sequenti.

53. VADE IN DOMUM TUAM. — Sunt verba Salomonis Adoniam suboffensi, ejusque ambitionem castigantis, ac minitantis si quid novi moliat, iustum supplicium, *g. d.* Ego tibi, o Adonia, haec vice ambitionem tuam et injuriam mihi illatam condono; sed si deinceps quid tale aletaris, scito me hujus injuriae memorem fore, ac te pro utraque acris castigaturum. Vade ergo in domum tuam, ibi quiesce, et res tuas age, nec te publicis regni mei negotiis immisceas, alioqui justam meam vindictam experieris.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David mortuus ultima Salomoni dat monita. Primum, ut Dei praecepta observet; sic enim in regno fore felicem; secundo, ut scelera Joab et Semei castiget; tertium, ut filiis Bersellai sibi benefecit gratiam rependat. Denique mortuo Davide regnat Salomon, vers. 11, qui Adoniam petentem Absag sibi dari in uxorem jubet occidi, Moa, vers. 26, Abiathar Pontificem cum Adonia conspirantem ablegat in Anathoth, et vers. 28, mandat trucidari Joab, denique, vers. 36, Semei sua jussa violentam necari imperat.

1. Appropinquerunt autem dies David ut moreretur, praecipitque Salomoni filio suo, dicens: 2. Ego ingredior viam universae terrae; confortare et esto vir. 3. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias caeremonias ejus, et praecipit eum, et judicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi; ut intelligas universa quae facis, et quocumque te verteris; 4. ut confirmet Dominus sermones suos quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. 5. Tu quoque nosti quae fecerit mihi Joab filius Sarviae, quae fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasa filio Jether, quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem praelii in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, et in calceamento suo quod erat in pedibus ejus. 6. Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canities ejus pacifice ad inferos. 7. Sed et filiis Bersellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua; occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. 8. Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Jemini de Bathurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, et jaravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio; 9. tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quae facies ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos. 10. Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. 11. Dies autem quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis, in Jerusalem, triginta tribus. 12. Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum ejus nimis. 13. Et ingressus est Adonias filius Haggib ad Bethsabee matrem Salomonis. Quae dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. 14. Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: 15. Tu, inquit, nosti quia meum erat regnum, et me praeposuerat omnis Israel sibi in regem; sed translatum est regnum, et factum est frateris mei; a Domino enim constitutum est ei. 16. Nunc ergo petitionem unam precor a te, ne confundas faciem meam. Quae dixit ad eum: Loquere. 17. Et ille

ait : Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem. 18. Et ait Bethsabee : Bene, ego loquar pro te regi. 19. Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia; et surrexit rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum; positusque est thronus matri regis, quae sedit ad dexteram ejus. 20. Dixitque ei : Petitionem unam parvulam ego deprecor a te; ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex : Pete, mater mea; neque enim fas est ut avertam faciem tuam. 21. Quae ait : Detor Abisag Sunamitis Adoniae fratri tuo uxor. 22. Responditque rex Salomon et dixit matri suae : Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniae? postula ei et regnum; ipse est enim frater meus major me, et habet Abiathar sacerdotem et Joab filium Sarviae. 23. Juravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens : Haec faciat mihi Deus, et haec addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. 24. Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. 25. Misitque rex Salomon per manum Banaiae filii Joiadae, qui interfecit eum, et mortuus est. 26. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex : Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es; sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinisti laborem in omnibus in quibus laboravi pater meus. 27. Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, ut impletur sermo Domini quem locutus est super domum Heli in Silo. 28. Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset; fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, et apprehendit coram altaris. 29. Nuntiatumque est regi Salomoni, quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, et esset juxta altare; misitque Salomon Banaiam filium Joiadae, dicens : Vade, interfice eum. 30. Et venit Banaias ad tabernaculum Domini, et dixit ei : Haec dicit rex : Egredere. Qui ait : Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banaias regi sermonem, dicens : Haec locutus est Joab, et haec respondit mihi. 31. Dixitque ei rex : Fac sicut locutus est, et interfice eum, et sepeli, et amovebis sanguinem innocentem qui effusus est a Joab, a me, et a domo patris mei. 32. Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus, quia interfecit duos viros justos, melioresque se; et occidit eos gladio, patre meo David ignorante, Abner filium Ner principem militiae Israel, et Amasam filium Jether principem exercitus Juda : 33. et revertetur sanguis illorum in caput Joab, et in caput seminis ejus in sempiternum. David autem et semini ejus, et domui in throno illius, sit pax usque in aeternum a Domino. 34. Ascendit itaque Banaias filius Joiadae, et aggressus eum interfecit, sepultusque est in domo sua in deserto. 35. Et constituit rex Banaiam filium Joiadae pro eo super exercitum, et Sadoc sacerdotem posuit pro Abiathar. 36. Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei : Aedifica tibi domum in Jerusalem, et habita ibi; et non egredieris inde huc atque illuc. 37. Quaecumque autem die egressus fueris, et transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum : sanguis tuus erit super caput tuum. 38. Dixitque Semei regi : Bonus sermo, sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis. 39. Factum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth; nuntiatumque est Semei, quod servi ejus essent in Geth. 40. Et surrexit Semei, et stravit asinum suum, invitavit ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth. 41. Nuntiatum est autem Salomoni quod isset Semei in Geth de Jerusalem, et rediisset. 42. Et mitens vocavit eum, dixitque illi : Nonne testificatus sum tibi per Dominum, et praedixi tibi : Quaecumque die egressus, iseris huc et illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi : Bonus sermo quem audivi. 43. Quare ergo non custodisti jurjurandum Domini, et praecipitum quod praeeperam tibi? 44. Dixitque rex ad Semei : Tu nosti omne malum cuius tibi conscius est cor tuum, quod fecisti David patri meo : reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.

45. Et rex Salomon benedictus, et thronus David erit stabilis coram Domino usque sempiternum. 46. Jussit itaque rex Banaiae filio Joiadae, qui egressus, percussit eum, mortuus est.

Vers. 1. 2. EGO INGREDIOR VIAM UNIVERSE TERRE, — id est omnium terrigenarum, sive hominum omnium in terra habitantium, q. d. Ego tendo ad mortem, uti ceteri homines qui terram incolunt, ut a terra e qua plasmatus sum in terram et pulverem redeam. Est metonymia significans idem quod alibi dicitur : « Ego ingredior viam universae carnis, » id est viam mortis, quam ingrediuntur omnes qui carne constant. Salubris est haec mortis et sepulchri memoria, juxta illud *Eccles.* cap. vii, vers. 40 : « In omnibus operibus memorare novissimam tuam, et in aeternum non peccabis. » Et *Exp. xiv*, vers. 12 : « Memor esto quoniam mors non tardat, etc., testamentum enim hujus mundi est, » quod omnis homo « morte morietur. » Simili modo S. Antonius moriturus, teste S. Athanasio, ait discipulis : « Ego quidem, filioi, secundum eloquia Scripturarum, patrum gradior viam. Jam enim Dominus me invitat, jam cupio videre caelestia, sed vos, o viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente perdati. Hodie vos religiosum studium arripuisse arbitramini, et cepta voluntatis fortitudo succrescat. » Et S. Paulus primus Eremita sub mortem Dei instinctu visitatus a S. Antonio, teste S. Hieronymo : « En, inquit, quem tanto labore quaesisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En vides hominem pulverem mox futurum. » Et paulo post : « Quia dormitionis meae tempus advenit, et quod semper cupiebam, dissolvi et esse cum Christo, peracto cursu superest mihi corona justitiae; tu missus es a Domino, qui homo corpusculum meum tegas, imo terra terram reddas. » Et S. Maria Aegyptiaca ad Zosimam : « Sepeli, inquit, Abba Zosima, misera Maria corpusculum. Redde terre quod suum est, et pulveri adjeece pulverem. Ora tamen Dominum pro me. » Et Barlaam ad Josaphat : « Non jam, inquit, charissime fili, nos in hac vita eadem domus ac mensa conjunget. Jam enim ultimam patrum meorum viam ingredior. Quocirca tibi faciendum est, ut per mandatorum divinorum observationem, atque in hoc loco ad extremum usque vite diem commorationem, tui erga me amoris specimen exhibeas; sic nimirum vite tuae rationes instituens quemadmodum didicisti, nec unquam abjecte atque ignavae animae meae memoriam intermittens. Multum itaque vale, atque in Christo delectare et exsulta; quoniam terrena et interitui obnoxia cum sempiternis et ab interitu alienis bonis commutasti, ac propinqua est operum tuorum merces, ac jam jamque adest qui mercedem refert. » Ita Damascenus in eorum historia.

Vers. 2. 3. ET OBSERVA CUSTODIAS DOMINI DEI TUI. — « Custodias, » id est, praecipit quae Deus a te et

ceteris observari et custodiri jussit. Patet ex sequentibus. *Custodia* ergo vocantur hic res custodiendae, per metonymiam.

UT INTELLIGAS UNIVERSA QUAE FACIS, — hoc est, ut intelligenter et prudenter agas quaecumque ages; hoc enim significat Hebraice vox תשכיל *taschehil*, unde Chaldaeus vertit, ut prospera reddas omnia quae feceris; alii, ut felix sis in omnibus quae agis. Qui enim prudenter sua agit, hic prospere ea agit. Prudentia enim est mater prosperitatis et felicitatis, sicut imprudentia infelicitatis.

5. ET EFFUDIT SANGUINEM BELLII (qui sollicit poterat esse causa belli) IN PACE, ET POSUIT CAUDEM PRELII IN BALTEO SUO, etc., ET IN CALCAMENTO SUO, — q. d. Joab proditorie occidit Abner et Amasam, praese ferens amicum et arcum adeo eorum complexum, ut in complexu huius dolose eos transfodiret, balteus et calci ejus sanguine caesorum tingerentur. Ita Lyranus, Vatablus et alii : vocat autem hunc sanguinem « belli et prelii, » quia periculum belli erat ex hac caede; ne sollicit totus Israel Davidi rebellaret, velletque ulcisci proditoriam hanc caedem suorum duum Abner et Amasam factam a Joab, ideoque David eum huiusmodi occidi. Rursum *belli* alludit ad bellum, in quo juste Abner occidit Asaalem fratrem Joab, cuius necem proinde Joab ultus est caede Abneris, q. d. Joab ulcisci voluit sanguinem fratris sui Asaalis occidendo Abner, sed perperam et inique. Nam Abner iuste in bello occidit Asaalem; Joab autem inique et proditorie occidit Abner in pace, cum Abner jam reconciliatus esset Davidi, imo totum Israel ad eum reduceret. Quare Joab Abnerem et Amasam in pace occidit quasi in prelio, adeoque pacem proditorie convertit in praedium, quo prelians et gladium stringens utrumque fraudulenter occidit, cum ipsi putarent se esse in pace, omniaque sibi cum David et Joab esse pacifica, ob pacem eum eo initam, idque praese ferret Joab utrumque gladio fraus, injustitia et perfidia, quae magna fuit Joabi fraus, injustitia et perfidia.

6. FACIES ERGO JUNTA SAPIENTIAM TUAM (ut quaesita commoda occasione, et justo praetextu eum punias), ET NON DEDUCES CANTHEM EJUS PACIFICAE AD INFEROS, — q. d. Non sines eum senem pacifice in lecto mori, sed violenta morte plectes; nam ante Christum omnes morientes descedebant ad inferos, saltem ad limbum patrum. Lex enim talionis a lege naturae divina et humana lata est, ut, qui alium occidit, occidatur.

Dices : Cur David non occidit Joab, sed id mandavit Salomoni? Respondeo, quia cum Joab occidit Abnerem et Amasam, David non habebat potentiam et vires ad id sufficientes. Necdum enim in regno erat plane confirmatus, sed metuebat

Joab, ne is contra se Israelem concitaret, uti paulo ante concitaret Abner; postea vero David bellis continuis implicitus id facere non potuit, praesertim quia Joabo cogebat; nec enim alium habebat tam idoneum quem castris praeficeret. Mandavit ergo id Salomoni, qui plena pace potestatur, ideoque plena dignitate et auctoritate pollebat. Ita Josephus. Aliam causam, cur David iusserit occidi Joab, affert Theodoretus, quia simul, inquit, ne is solita usus malitia despiceret juvenutem Salomonis, et vel eum per speciem benevolentiae interficeret, sicut praedictos occiderat; vel apertam instrueret aciem, et divideret Israelem intrudendo regem Adoniam, cui favebat, qui regni spem non plane abjecerat, ut sequentia declarant.

8. QUI MALEDIXIT MIHI MALEDICTIONE PESSIMA. — Septuaginta *ἄσπετος*, id est *dolorosa*; Chaldaeus, *amara*; Hebraice est *מַרְעָה נִמְרַסֶּת*, quod Hebraei apud S. Hieronymum sic explicant, ut per quinque litteras, quibus haec vox constat, quinque convicia quae Semel jecit in Davidem, significent. Nimirum per primam *נ* significet *נֹאֵפֵךְ*, id est adulter, propter adulterium cum Bethsabee; per secundam *מ*, *מַעֲרִיבֵי מוֹאָבִי*, id est Moabita, eo quod David ex ignobili Ruth Moabitide genus duceret; per tertiam *ר*, *רוֹצֵחַ*, id est homicida, propter Uriam et tot alios e medio sublatis; per quartam *ש*, *טָרַח*, id est leprosus, eo quod David jam non aliter eiectione ex urbe videretur quam soleant leprosi, quorum consortium omnes horrent et exsecrantur; per quintam *א*, *תּוֹבָה*, designatur *תּוֹבָה*, quod abominabile significat.

NON TE INTERFICIAM GLADIO. — Hinc patet Davidem cum dixit Semel: «Non morieris,» non plenam ei dedisse veniam et impunitatem, sed limitatam et restrictam ad tempus vitae Davidis, *q. d.* Ego non interficiam te, per omnem vitam meam tibi condonabo vitam; sed post mortem meam cave tibi, quia Salomon filius meus meo instinctu quaeret occasionem tuum scelus et maledictum castigandi: cum enim haec promissio non sit debita, sed gratuita et liberalis, ex mente promittentis interpretanda et limitanda est, ait Abulensis. Commendat ergo David hic Salomoni justitiam in omnes, sed praesertim in maleficos, quos ipse lucrose et clementer vivere permisit, ut nunc ipse satisfaceret justitiae; quae in sua clementer permissione tacite intelligebatur, juxta illud *Psal. LXXI, 1.* «Deus iudicium tuum regi da, et justitiam tuam filio regis.»

10. DORMIVIT IGTUR DAVID CUM PATRIBUS SUI ET SEPULTUS EST IN CIVITATE DAVID. — *puta in Sion* «dormivit,» S. Scriptura mortem vocat somnum, ob fidem et spem resurrectionis. Nam in die iudicii a morte quasi e somno evigilabimus ad vitam eternam. Hinc pia fidelium consuetudo habet, ut cum quis mortitur dicant: «Obdormivit in Domino.»

Porro Josephus in fine lib. VII Davidi hoc dat elogium quasi epitaphium: David fuit «vir optimus et omnibus virtutibus praeditus, quos regem tot gentium incoluntiam prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat, et nemo alius: et in certaminibus pro subjectorum tutela susceptis primus se periculis obiecit, exemplo suo militem ad praecleara facinora excitans, et non tantum dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consiliis prudentissimus, et egregie callens quid in praesens quidve in futurum conducere. Ad haec sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, justus, humanus: quae quidem praecipua sunt regum virtutes, nec in tanta potestate unquam ab aequitate delinquit, nisi quod ad Uriam uxorem attinet. Tantas praeterea divitias reliquit, quantas nullus alius rex, vel Hebraeorum, vel aliarum gentium.»

De sepultura deinde ejusdem haec illico subjicit: «Sepelivit eum Salomon Hierosolymis magnifice, praeter solemnia illa in regum funeribus, illatis etiam in monumentum ejus maximi divitiis, quarum magnitudinem facile sit conjicere ex hoc quod dicemus. Nam post annos *ἔτος* Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ei dare, ut abducto exercitu obsidionem solveret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Davidis, et prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut et alibi indicavimus. Ac rursus post multos annos clapsus Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen, qui regum cineres continebant, neuter eorum pervenit. Singularem enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inveniri nequirent.» Verum horum fides sit penes Josephum: tot enim talentorum multitudo in sepulcrum defossa videtur pene incredibilis; ac cellae eam aegre capere potuissent. Porro I *Paral. XXIX, 28*, de Davide dicitur: «Et mortuus est in senectute bona, plenus diebus, et divitiis, et gloria.» Fuit enim ipse regum omnium idea et exemplar, ideoque in omnibus fere typus Christi, ut per singula fuse ostendit noster Sallianus anno mundi 3021, numer. 92 et seqq. Vide elogia Davidis *Eccl. XLVII, 2* et seq. ubi eadem explicui.

17. UT DET MIHI ABISAG SUNAMITIDEM UXOREM. — *Tex.* Fuit Abisag uxor Davidis regis: unde eam postulat Adonias filius Davidis, ut per eam quasi regnum evadat ad regnum, et a populo sibi favente acclametur rex. Consilium hoc Adonia suggestisse Joab, qui ejus partes fovebat, et aequae visagax et callidus, censent Theodoretus, Hugo, Abulensis, Dionysius; Joab enim sibi a Salomone metuebatur, et merito, uti mox patebit.

Quaerens, quomodo Adonias ausus est petere uxorem patris sui, cum id vetetur *Levit. XVII, 7?* Respondent Josephus, Cajetanus et Serarius, ibi

tantum vetari ne quis uxorem duat illam quae cognita est a patre. Abisag autem non fuit cognita a Davide, sed mansit virgo. Unde ejus matrimonium illa Levitici lege non fuisse vetitum. Ut est, Adonias hujus legis ignarus videtur putasse hoc matrimonium esse licitum, aut certe amore plebeiritudinis Abisag, et ambitione regnandi excoecatus illam parvipendit.

Porro, an jure naturae licitum ratumque sit matrimonium filii ducentis uxorem patris, varias sunt Doctorum sententiae. Nam noster Thomas Sanchez, lib. VII *De Imped. matrimon.*, disp. 66, docet matrimonium in primo gradu affinitatis in linea recta, puta socii cum nuru, vel socrus cum genero, non esse irritum jure naturae, ideoque esse dispensabile. Probat, quia tale fuisset matrimonium Adonia cum Abisag uxore patris sui Davidis. Si enim hoc fuisset irritum, utque Adonias non postulasset illam sibi in uxorem. Citat Sanchez in hanc sententiam S. Thomam, Alensem, Abulensem, Gabrielem, Tapperum et plures alios.

Ex adverso Bellarminus, lib. I *De Matrim.*, cap. XVIII, docet matrimonium tale esse irritum jure naturae et indispensabile; quia nunquam in eo dispensatum legitur. Est enim plane contra honestatem naturalem et pudorem paternum maternumque. Idem tenet P. Egidius Coninck, qui ex Abisag, respondet Bellarminus, primo, illam non fuisse uxorem Davidis; non enim in Scriptura vocatur uxor, sed tantum calefactrix suis; secundo, si fuit uxor, Adoniam illicite petiisse uxorem, utpote contra legem *Levit. XVIII, 7* et 13, ideoque juxta a Salomone jussu occisi: plus enim hic valere debet sententia Salomonis regis sapientissimi, quam postulatio Adoniae. Hanc sententiam sequitur Paludanus, Sotus, Valentia, Navarrus, Covarruvias, Sylvester, Vasquez et plurimi alii, quos citat Sanchez loco citato et Egidius Coninck, disput. 32 *De Imped. matrimon.*, dubio 4, conclus. 3.

Problema ergo est, an matrimonium socii cum nuru, vel generi cum socru sit jure naturae irritum. Ultimique enim sunt graves auctores, his, et quidem pluribus asserentibus, illis negantibus. Utraque ergo sententia probabilis est, et utramque in praxi sequi potest Pontifex, ut in eo vel dispenset, si justa praegransque causa subsit; vel dispensationem negot, sicut hucusque n gavit (et quidem adhuc recenter his diebus, quibus Romae versor) ob rei indecentiam; certe publicum haud solem.

Illud certum est apud omnes matrimonium hoc jure naturae vetari, ac multo magis lege civili, ut

patet *Levit. XVIII, 15*, et *xx, 14*, et *Deut. cap. XXVII, vers. 20*. Quare Adonias volens hanc legem violare, juxta a Salomone repelli et plecti potuit ac debuit, praesertim quia per hoc facti ambiebat regnum.

Multo magis jure naturae vetitum et irritum est, ideoque indispensabile matrimonium in primo gradu consanguinitatis lineae rectae, ut si pater vel mater filiam, vel mater suum filium, uti omnes doctores docent. Quocirca ab Ecclesia collitur et celebratur S. Dymphnae, quae cum esset filia regis Iberiae, ab eo ob formam in conjugem appetita, cum ipsa id constanter abnueret, a patre gladio obruncta pro castitate Martyr occubuit, cujus sanctitatem Deus multo illustravit, et etiam illustrat miraculis; unde magnus enervationum et maniarum ad sepulcrum ejus (quod Geael in Brabantia exstat) est concursus, uti oculis meis conspexi.

Infamis iudicium et porcina fuit responsio illius aulici et adulatoris, qui Henrico VIII, Angliae regi, volenti ducere Annam Boleam (quam ejus esse filiam spuriam vehemens erat suspicio) rogatus quod et quale peccatum foret, si quis matrem cognosceret et ejus filiam, respondit: Tale, ac si quis pullum comedit cum gallina. Sed Deus contrarium ostendit, cum Henricum totaque Angliam ob hoc conjugium gravissime afflixit, omnemque Henrici prosperam funditus exstinxit, ita Sanderus, lib. I *De Schism. Anglic.*

19. ET SUBREXIT REX IN OCCURSUM EJUS, ADORA. — *Tex. 19.* VITIQUE EAM. — se ei inclinando, et reverentiam filialem exhibendo. Privatim enim eam excepit et honoravit ut matrem. Nam, ut ait Taurus Philosophus apud Gellium, lib. II, cap. II: «Privatim inter filium magistratum et patrem privatim publici honores cessant, naturales et gentium exulcerantur.» Seus faciendum in publico. Unde Gellius ibidem laudat filium Fabii Maximi, qui Consul existeret, se patri Praeconsuli in publica via occurrens, jussit eum ex equo descendere; atque Fabius imperio filii paruit, eumque collaudavit, cum imperium, quod populi esset, retineret.

Hinc apud Persas filio coram matre sedere non licebat, nisi illa annuente. Unde Alexander Magnus avari matrem Sisigambim, quam colebat ut matrem, sic alloquitur apud Curtium, libro V: «Quoties ad te veni, donec ut condessem Anverses, restiti.»

20. PETE, MATER MEA: NEQUE ENIM FAS EST UT AVERTAM FACIEM TUAM. — Hebraice, *non enim reverti faciem tuam*, id est, ut te tuamque faciem confundam et pudore afficiam negando, quod postulat. Cum enim quid alicui negatur, ille confusus faciem suam retrahit, avertit, et domum redit. Promittit Salomone omnia se concessurum, quae mater postulabat; intelligit, si aequa et utilia postulet: non autem si sibi matris noxia, uti erat de danda Abisag uxore Adoniae. Si Salomone omnia matris postulata implet,

multo magis Christus concedit matri suae omnia quae pro nobis supplicando petit. Illam ergo adaequamus, et per illam omnia impetramus. Nec enim Christus confundet et pudefaciet faciem matris suae, uti saepe inculcat S. Bernardus; nec enim ipsa aliquid petit aut petere potest, quod sit praeter dignitatem filii et suam.

VERS. 22. 22. POSTULA EI ET REGNUM, — *q. d.* Si postulas Abisag dari uxorem Adoniam, postulas ei regnum. Ipse enim ambit uxorem patris nostri regis Davidis, ut per eam quasi reginam elevetur in celsitudinem regiam, fiatque rex; praesertim quia ad hoc ei auxiliatur Abiathar Pontifex, et Joab dux militiae. Ita Rupertus et alii.

VERS. 23. 23. MISITQUE REX SALOMON PER MANUM BANALE, — hoc est, misit Banaïam, ut per manum ejus occideret Adoniam. Est hebraismus. Cajetanus asserit Salomonem peccasse temeritate iudicii, quod unico iudicio fratrem laesae majestatis damnavit, nisi tamen id moris fuerit. At vel unicum, ait Sarrarius, si id certum sit, hodie sufficiat, praesertim ubi periculum est regi, ne regno ab semulo privetur, uti hic erat. Adde Salomonem hic punivisse primam regni invasionem factam ab Adonia, qua se curaverat ungi et coronari regem. Licet enim Salomon illam ei condonasset, tamen id fecit sub conditione, si deinceps sibi foret fidelis, ac domi quiete se continens nullam deinceps ambitionis et affectu regni de se daret suspitionem; quod si illam daret, puniretur non tantum ob suspicionem, sed et ob invasionem regni praeteritam. Adoniam autem postulans Abisag uxorem, justam dedit Salomoni occasionem suspicandi ipsum rursus ambire regnum. Cur enim inverecunde et arroganter contra legem naturae et divinae postulavit reginam uxorem patris sui, nisi ut per eam thronum patris occupet, fiatque rex? quare jure merito plexus est a Salomone. Timebat enim Salomon eum, utpote ambitiosum et inquietum, semper res novas moliturum, et ad regnum jure primogeniturae sibi debitum aspiraturum: quare se eo vivente nunquam in regno fore secutum. Occidit ergo eum ut sibi securitatem et regno quietem pareret. Vide hic rursus quam David infelix fuerit in filiis. Amnon enim viliavit Thamar, Absalom eum occidit et patri rebellavit, Adoniam ambivit regnum, ideoque a fratre interemptus est. Fuit haec praepa, et poenitentia Davidi ob adulterium et homicidium Uriae a Deo inflata, II Regum. xii, 10, dicente: « Quamobrem non recedet gladius de domo tua. » En modica brevisque voluptas quantas ei peperit clades, ac quantum calamitatum post se syrma caudamque protraxit.

VERS. 26. 26. ABIATHAR QUOQUE SACERDOTI (pontifici) DIXIT REX: VADE IN ANATHOTH AD AGRUM TUUM, EQUIDEM VIX MORTIS ES, — *q. d.* Mereris occidi, quia contra me conspirasti cum Adonia, eumque in regem unxisti. Ego tamen te non occidam, quia pontifex Davidi patri meo fidelis exististi; sed tantum

a Jerusalem te ablegabo, ne in ea rursum res novas inter fratres et civis meos contra me moliaris. Vade ergo ad agrum tuum in Anathoth, ibique quiesce et res tuas age, nec rebus meis et regni te deinceps immisce. Porro hoc ipso Salomon indirecte exautoravit et privavit Abiathar pontificatu, quia pontifex debebat residere Jerusalemis, ut sacerdotum in templo ministrantes dirigeret, Synagoga et concilio Sanhedrim praesideret, regi foret a consiliis, populum doceret, etc. Quare ablegato Abiathar, Salomon surrogavit ei Sadoc.

27. UT IMPLERETUR SERMO DEI, QUEM LOCUTUS EST VERS. 21. SUPRA DOMUM HELI IN SULO, — I Reg. cap. ii, 30, ubi Deus minatur Heli et posteris ejus privationem vult, aequae ac pontificatus, additque vers. 35: « Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, » scilicet Sadoc. Igitur Salomon vir sapiens usus has occasione rebellionis Abiathar, ex Dei instinctu has ejus contra Heli minas, hocque ejus de Sadoc in pontificatum restituendo promissum implevit, itaque pontificatum a familia Ithamar et Heli, ex qua erat Abiathar, ad primævam et genuinam Eleazar stirpem, ex qua erat Sadoc, reduxit. Fecit hoc in poenam peccatorum tum Heli, tum Abiathar; hic enim reus erat capitis et laesae majestatis, quia faverat Adoniae contra Salomonem, qui a Deo et a patre Davide constitutus erat rex: quare eum ejecit in exilium, sed honestum; misit enim eum in patriam ad praedia sua, ut ibi vitam, quam ei condonabat, quiete traderet. Nemo ergo hinc concludat (!) Imperatores et Reges habere jus in Pontifices, ut eos creare et exautorare possint. Nam Salomon exautoravit Abiathar auctoritate non sua, sed Dei. Deus enim primitus Aeroni, indeque Eleazaro quasi primogenito, ejusque posteris pontificatum assignavit. Inde deviauit pontificatus ad Heli, qui erat ex Ithamar, jussit ergo Deus eum reduci ad familiam Eleazar, puta ad Sadoc; idque fecit Salomon instinctu jussuque Dei, non ut Rex, sed ut Propheta, ut divinae justitiae executor, uti ostendit Bellarminus, lib. II *De Pontif.* cap. xxix. Adde, nunc in lege nova longe sanctorum et sublimior est pontificatus, quam fuerit in lege veteri: quare etiam si tunc pontifex fuisset subditus regi, ut censet Abulensis, jam tamen non est, quia Pontifex est jam vicarius Christi, qui est Rex regum, et Dominus dominantium. Vide dicta *Numer.* xxvii, 21.

28. VENIT AUTEM NUNTIVS AD JOAB (eo) QUOD JOAB DECLINAVISSET POST ADONIAM, ET POST SALOMONEM NON DECLINAVISSET, — ita legendum cum Hebraeo, Chaldaeis, Septuaginta, Romanis et ceteris: perperam ergo in Regiis et aliis nonnullis legitur: *Venit autem nuntius ad Salomonem.* Sensus est, *q. d.* Venit nuntius ad Joab, nuntians ei occisum esse Adoniam, ut ipse qui faverat Adoniae, et cum

(!) Ut Anglicani et Puffendorf, qui ex hoc asserunt reges habere auctoritatem supra sacerdotum etiam in exercitio muneris sacerdotalis.

eo contra Salomonem conjurarat, fuga sibi consuleret, ne ipse quoque ut socius et particeps conjurationis Adoniae occideretur a Salomone.

POST SALOMONEM, — ita legendum cum Septuaginta Romanis et ceteris. At vero Hebraeus et Chaldaeus jam habent, *post Absalomem*, quod Vatablus sic explicat, *q. d.* Joab etsi initio fuerit Davidi fidelis, nec declinavit post Absalomem; tamen postea fuit infidelis, quia cum Adonia conjuravit contra Salomonem, qui a Davide constitutus erat rex. Alii censent Salomonem vocari Absalomem, eo quod Absalom Hebraice idem sit quod *pater pacis*: Salomon vero idem sit quod *pacificus*, ideoque pater et arbiter pacis. Sic Ochiasius per metathesin dictus est Joachaz.

Verisimilius est Hebraea et Chaldaea moderna esse corrupta, ac S. Hieronymum in Hebraeo pro *pater Absalomem*, legisse *post Salomonem*. Sic enim legitur Septuaginta, et antithesis id exigit. Ita Sanchez.

VERS. 30. 30. NON EGREDIAR. — Sperabat Joab quod loci sanctitatis eum tutaretur, nec Salomonis religio permitteret eum ibidem occidi, ideoque eo egredi noluit. Sed eum fefellerit opinio: ob scelorum enim atrocitatem ibidem occisus est.

VERS. 31. 31. FAC SICUT LOCUTUS EST, ET INTERFICE EUM, — in tabernaculo, ex quo Joab egredi non vult, sed in eo occidit et mori. Homicida enim voluntarius, qualis erat Joab, dolose occidens Abner et Amasam, non gaudebat impunitate et immunitate loci sacri, juxta illud: « Si quis per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur. » *Exodi* cap. xxi, 14. Multo magis id scacitum est lege, non divina, sed humana in novo Testamento, in qua Christiani sanctiores esse debent Judaeis, et ab homicidio spontaneo magis alieni. Vide cap. in-

ter alia, *De Immunit. Ecclesiarum*, ac Francisco Suarez, tract. *De Immunit. Eccl.* cap. ix et x. Porro tunc non erat lata lex quod tabernaculum pollueretur caede humana, sicut jam lata est ut Ecclesia Christiana, in qua commissa est caedes, censeatur polluta, iterumque debeat benedici. Nec juste, ait Salianus, fuso sanguine profanari poterat altare illud, quod perpetuo solebat sanguine oruentari: tota loci violatio consistebat in vi, quae directe loci privilegium irritabat; inde enim Asylica certum est, quod ab eorum quasi sinu reos abstrahere non liceret. Ideoque recte credidit Salomon perinde esse Joabum ad aram occidere, vel eum inde extractum alibi jugulare; utrovic enim modo locus violabatur, nisi legis dispensatio intervenisset, quae hic ob scelorum enormitatem non requirebatur, ut dixi.

44. REDDIDIT DOMINUS MALITIAM TUAM IN CAPUT VERS. 44. TUM, — *q. d.* Fecit Deus ut poena malitiae et maledictionis, qua maledixisti patri meo Davidi, in caput tuum noxium recideret. Ita enim omnia disposuit, ut tu poenam mortis a me tibi propositam, si Jordanem transires, acceptans, tua te sententia condemnaris, et transiendo Jordanem reum mortis effeceris. Duplici ergo titulo Semel reus erat mortis. *Primo*, quod Jordanem contra praecipitum Salomonis sub poena mortis datum et a se acceptatum transgressus esset. Ita Theodoretus, Josephus, Sarrarius et alii. *Secundo*, quod Davidi maledixisset, et hoc maxime hic punire ex patris praecipito intendebat Salomon; sed tamen patris David pater per omnem suam vitam ei veniam dederat, noluit Salomon eam a patre datam simpliciter mutare, sed honesta conditione limitare, quam quia violavit Semel, hinc Salomon veniam patris abrogavit, ac Semel culpam et poenam revocavit.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Salomon postulans a Deo sapientiam impetrat. *Moyses*, vers. 16, *Item duarum puerperarum de filio vicentis litigantium mira sagacitate dirimit, itaque summam sibi auctoritatem et gratiam apud omnes conciliat.*

1. Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate conjunctus est Pharaoni regi Aegypti; accepit namque filiam ejus, et adduxit in civitatem David, donec compleret aedificans domum suam, et domum Domini, et murum Jerusalem per circuitum. 2. Attamen populus immolabat in excelsis; non enim aedificatum erat templum nomini Domini usque in diem illum. 3. Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in praecipitis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat, et accendebat thymiam. 4. Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi; illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon. 5. Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quod vis ut dem tibi. 6. Et ait Salomon: Tu